

18.12.2017

VLN: Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat keskeisiä lähtökohtia liikunnassa ja urheilussa

Keskustelu urheilijoiden palkkaeroista on käynyt kiivaana. Valtion liikuntaneuvosto tarkastelee asiaa valtion toimenpiteistä käsin ja muistuttaa, että voimassa olevan liikuntalain mukaisesti valtiolla ja kunnilla on pääasiallinen tehtävä huolehtia kaikkien väestö- ja ikäryhmien mahdollisuudesta liikuntaan. Julkiset liikuntapalvelut ovat keskeisin tekijä liikunnan tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen toteutumisen näkökulmasta. Liikuntaneuvosto katsoo, että tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuden edistämismuutokset tulee ottaa huomioon kaikessa liikuntasektorin toiminnassa ja avustusten jaossa.

Laajat ennakoivat toimet, ei ainoastaan puuttuminen syrjintätapauksiin, ratkaisevat kehittyvätkö kokemukset yhdenvertaisuudesta ja tasa-arvosta suotuisaan suuntaan. Julkisin varoin tuettavassa liikunnassa ja urheilussa pitää varmistaa – eri lajien mittasuhteet – huomioiden tasa-arvon toteutuminen siten, että lajin vaatimat perustavaa laatua olevat edellytykset lajin toteuttamiseen ja urheilijoiden kehittymiseen toteutuvat yhdenvertaisesti.

Liikuntaneuvosto pitää ehdottoman tärkeänä sitä, että jatkossa sukupuolivaikutuksia ja tasa-arvoa arvioidaan, tutkitaan ja seurataan systemaattisella otteella. Tässä neuvostolla itsellään on suuri vastuu, sillä sen tehtävänä on arvioida valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia liikunnan alueella. Arviointi edellyttää kattavaa tietoa siitä, miten resursseja kohdennetaan, miten sukupuolten välinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus huomioidaan itse toiminnassa, mutta ennen kaikkea tietoa siitä, kokevatko yksilöt toiminnan tasa-arvoiseksi ja yhdenvertaiseksi. Tällä hetkellä tilanne ei ole toivotulla tasolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa liikuntapolitiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä liikunnan yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. Valtion liikuntaneuvosto on valtioneuvoston eduskunnan toimikaudeksi asettama asiantuntijaelin. Neuvoston tehtävänä on käsitellä liikunnan kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita. Neuvosto mm. arvioi ja tekee näkyväksi valtionhallinnon kaikkien toimialojen toimenpiteet ja resursoinnin liikunnan ja urheilun näkökulmasta. Samalla se arvioi toimenpiteiden tuloksia, vaikutuksia ja yleisiä kehittämistarpeita. Liikuntaneuvoston yhdenvertaisuus- ja tasa-arvojaosto seuraa säännönmukaisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osalta ihmisten mahdollisuuksia liikkua, harrastaa liikuntaa sekä kehittyä huippu-urheilijaksi.

Vuodesta 2015 alkaen julkisella vallalla on ollut aiempaa vahvemmat keinot ohjata, seurata, arvioida ja sanktioida tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksiä – myös liikunnan toimialalla. Tätä edesauttavat tasa-arvolaki, yhdenvertaisuuslaki, nuorisolaki sekä uusi liikuntalaki. Käytännössä tämä tarkoittaa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuden lähtökohtaista huomioonottamista ministeriön myöntäessä avustuksia mm. liikuntapaikkarakentamiseen, huippu-urheiluun, liikuntaa edistävälle järjestöille, liikunnan koulutuskeskuksille ja kunnille.

Voimassa olevaan hallituksen tasa-arvo-ohjelmaan tuli ensimmäistä kertaa liikuntaa koskevia kirjauksia: *”OKM ohjaa liikuntapaikkojen rakentamista molemmat sukupuolet huomioon ottavaksi. Sukupuolten tasa-arvo otetaan nykyistä paremmin huomioon liikuntajärjestöjen yleisavustusten harkintaperusteena ja muiden liikunnan valtionavustusten myöntökriteereissä. Valtion liikuntaneuvosto arvioi tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymysten toteutumista.”*

Kuva 1. Liikuntalain (395/2015) lähtökohdista ovat tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.

Liikuntalain 2 §:n mukaisesti valtionavustuksen määrän harkintaperusteita ovat Suomea sitovien kansainvälisten säännösten noudattaminen sekä yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen. (ks myös Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta ja Yhdenvertaisuuslaki). Liikuntaa edistävilta järjestöiltä edellytetään yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa oman toimintansa osalta. Mikäli järjestöllä ei ole yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaa, voidaan järjestön valtionapukelpoisuus jatkossa evätä.

Näin ollen myös lajiliittojen valtionapuhakemukseen on vuodesta 2016 lähtien ollut velvoite liittää suunnitelma yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteuttamisesta. Suunnittelun tavoitteena on syrjinnän tunnistaminen, toiminnan ja käytäntöjen arviointi ja kehittäminen sekä osallisuuden lisääminen. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmassa kuvataan, miten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa edistetään, ja miten syrjintään puututaan (esim. sukupuolisen häirinnän ja hyväksikäytön ehkäisemiseksi).

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolakien piiriin kuuluvat viranomaiset (valtio ja kunnat) ja muut työnantajat (mm. järjestöt), oppilaitokset ja kouluttajat sekä palvelujen tarjoajat. Järjestöjä rahoittavat julkiset tahot (esim. OKM) edellyttävät rahoitettavalta toiminnalta yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Järjestö ei ole vain työnantaja, vaan syrjimättömyyden periaate koskee myös järjestön jäseniä ja vapaaehtoisia. Yksityiselämän piiriin luettava liikunta rajautuu ko. lakien ulkopuolelle.

Kunnat ovat kansalaisia lähimpänä oleva julkishallinnon taso, ja jokainen kansalainen on myös kunnan asukas. Liikuntalain mukaan yleisten edellytysten luominen liikunnalle paikallistasolla on kuntien tehtävä. Kuntien tulee järjestää liikuntapalveluja eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukea kansalaistoimintaa sekä rakentaa ja ylläpitää liikuntapaikkoja. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kannalta olennainen on uuden liikuntalain velvoite, jonka mukaan kunnan tulee kuulla asukkaitaan liikuntaa koskevissa keskeisissä päätöksissä. Näin pystytään vastaamaan siihen tarpeeseen, miten ihmiset haluavat liikkua ja urheilla ja suunnata myös varoja sen mukaisesti. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista huolehtimisen lisäksi kunnan tulee arvioida asukkaitensa liikunta-aktiivisuutta. Myös sukupuolivaikutuksia ja –tasa-arvoa tulisi arvioida, tutkia ja seurata aktiivisesti.

Mikä on olennaista jatkossa:

Liikunnan tasa-arvoiset mahdollisuudet eivät yleisesti elä irrallaan liikuntakulttuurin yleisestä tilasta. Mitä laaja-alaisemmin esimerkiksi järjestöt ja kunnat onnistuvat edistämään liikkumista päiväkodeissa, kouluissa, seurojen kautta, vanhuspalveluissa sitä todennäköisemmin on löydettävissä liikkumisen muotoja, jotka vastaavat eri ikä-, sukupuoli- ja väestöryhmien tarpeisiin. Näin ollen liikunta ja urheilu tulisikin tulevaisuudessa nostaa uudenlaiseen asemaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslähtökohdat huomioiden. Liikunnan hyödyt ovat todennettavissa lisääntyvänä terveytenä, hyvinvointina, yhteisöllisyytenä, fyysisenä toimintakykynä, jaksamisena, ilona ja tyytyväisyytenä elämään, kuten myös parempina oppimistuloksina.

Valtion liikuntaneuvosto on asettanut toimikautensa 2015–2019 yhdeksi neljästä ydintavoitteesta, että liikunta- ja urheilukulttuuri on yhdenvertainen ja tasa-arvoinen. Se on toteuttanut taustaselvityksen yhdenvertaisuus- ja tasatyöstä liikunnassa ja urheilussa ja julkistaa vuoden 2019 alkupuolella kokonaisarvioinnin valtion roolista ja merkityksestä liikunnan alueella, jossa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo lähtökohtina huomioidaan.

Suvi Helanen
puheenjohtaja
yhdenvertaisuus- ja tasa-arvojaosto,
Valtion liikuntaneuvosto

Toni Piispanen
Suunnittelija
yhdenvertaisuus- ja tasa-arvojaosto,
Valtion liikuntaneuvosto

Tapio Korjus
puheenjohtaja
Valtion liikuntaneuvosto